

BD-02

Development of Educational System in India

Paper-III (New Course)

Time : 3 Hours]

[Total Marks: 100

- સૂચના : (1) બધા (પાંચેય) પ્રશ્નો ફરજિયાત છે.
(2) વિકલ્પો આંતરિક છે.
(3) જમણી બાજુ દર્શાવેલ આંકડા પ્રશ્નોના ગુણ દર્શાવે છે.

1. નીચેના પ્રશ્નો પૈકી કોઈ પણ ત્રણ પ્રશ્નોના ઉત્તર આશરે 400 શબ્દોમાં લખો. (30)

- (ક) વેદકાલીન શિક્ષણપ્રણાલીની વિશિષ્ટતાઓ જણાવી તે પૈકી કઈ બે વિશેષતાઓ પ્રવર્તમાન શિક્ષણપ્રણાલીમાં વણી લેવી જોઈએ એવું તમે માનો છો ? ચર્ચા કરો.
(ખ) વુડના ઘોષણાપત્રની ભલામણોની વિસ્તૃત નોંધ લખો.
(ગ) ભારતીય શિક્ષણપંચ (1882-83)ની નિયુક્તિના કારણો જણાવી પંચનું કાર્યક્ષેત્ર સવિસ્તર વર્ણવો.
(ઘ) રાષ્ટ્રીય શિક્ષણપંચ (1964-66)ની મહત્વની ભલામણો વર્ણવો.
(ચ) દૂરવર્તી શિક્ષણની સંકલ્પના સ્પષ્ટ કરી ભારતમાં તેની ઉપયોગિતા જણાવો.

2. (અ) બૌદ્ધકાલીન શિક્ષણપ્રણાલી અને વેદકાલીન શિક્ષણપ્રણાલીની તુલના કરો. (8)

(બ) ગુજરાતના સંદર્ભમાં નવી તરાહની સમસ્યાઓ જણાવી તેના નિવારણના ઉપાયો વર્ણવો. (8)

અથવા

(અ) મધ્યકાલીન શિક્ષણપ્રણાલીના ઉદ્દેશો જણાવી તેની વિશેષતાઓ વર્ણવો. (8)

(બ) કલકત્તા યુનિવર્સિટી પંચની નિયુક્તિના કારણ જણાવી ભારતના વિશ્વવિદ્યાલયો સંબંધી પંચે કરેલી ભલામણો જણાવો. (8)

3. નીચેના પૈકી કોઈ પણ ચાર પ્રશ્નોના આશરે 200 શબ્દોમાં ઉત્તર આપો. (20)
- (ક) મધ્યકાલીન શિક્ષણપ્રણાલીની મર્યાદાઓ વર્ણવો.
- (ખ) વ્યાવસાયિક શિક્ષણ અંગે યુનિવર્સિટી શિક્ષણ પંચ (1948-49) દ્વારા કર્ણ ભલામણો થઈ છે તે વર્ણવો.
- (ગ) “મેકાલેને આધુનિક ભારતીય શિક્ષણ પધ્ધતિનો પ્રણેતા કહે છે.” તમારી દૃષ્ટિએ આ વિધાન ચર્ચા.
- (ઘ) દૂરવર્તી શિક્ષણની લાક્ષણિકતાઓ તેમજ મર્યાદાઓ જણાવો.
- (ચ) આદમની શિક્ષણ સુધારણાની ભલામણો જણાવો. જો તેનો અમલ થયો હોત તો આજે ભારતની શું સ્થિતિ હોત ? આ અંગે તમારા વિચારો રજૂ કરો.
- (છ) “ભાષા વિવાદના ઉકેલને માટે ત્રિભાષા સૂત્ર એ મહત્ત્વનું પુરવાર થયું છે.” સમજાવો.
4. નીચેના પૈકી કોઈ પણ છ પ્રશ્નોના ઉત્તર આશરે 150 શબ્દોમાં આપો. (24)
- (ક) “સ્ત્રી શિક્ષણની દૃષ્ટિએ વેદકાલીન શિક્ષણપ્રણાલી સર્વોત્તમ ગણાય.” આ વિધાનની યથાર્થતા સાબિત કરો.
- (ખ) પ્રાથમિક શિક્ષણની ગુણવત્તા સુધારણા માટેની ‘ઓપરેશન બ્લેક બોર્ડ યોજના’ સમજાવો.
- (ગ) ભારતીય રાષ્ટ્રીય શિક્ષણપંચ (1964-66) દ્વારા શિક્ષક-પ્રશિક્ષણ અંગે થયેલી ભલામણો પૈકી કોઈ ચાર ભલામણોની ચર્ચા કરો.
- (ઘ) ઉપસંપદા સંસ્કાર વિધિનું વર્ણન કરી તેના નિયમો જણાવો.
- (ચ) યુનિવર્સિટી શિક્ષણપંચે વિદ્યાર્થીઓના ચારિત્ર્યનિર્માણ તેમજ વ્યક્તિત્વ વિકાસ માટે કરેલી ભલામણો પૈકી કોઈ ચાર ભલામણો લખો.
- (છ) નવી રાષ્ટ્રીય શિક્ષણ નીતિ (1986) ના અવરોધક પરિબળોની ચર્ચા કરો.
- (જ) 2004 થી ગુજરાત રાજ્ય દ્વારા સૂચિત નવી શિક્ષણ નીતિના શક્ય લાભ જણાવો. (કોઈ પણ ચાર)
- (ઝ) દૂરવર્તી શિક્ષણના હેતુઓ જણાવો.
5. નીચેના પ્રશ્નોના માંગ્યા પ્રમાણે ઉત્તર આપો. (10)
- (ક) શબ્દ સમજાવો : ચરણ, મકબરા
- (ખ) બૌદ્ધકાલીન શિક્ષણકેન્દ્રો પૈકી કોઈ પણ બે કેન્દ્રના નામ તથા તેનો સમયગાળો જણાવો.
- (ગ) સ્થગિતતાનો આંક શોધવાનું સૂત્ર લખો.
- (ઘ) DIET તથા NCTE ના પૂરા નામ આપો.
- (ચ) શિક્ષણમાં ઈન્ટર્નશીપ તાલીમના બે ફાયદા જણાવો.

Seat No. : _____

BD-02

Development of Educational System in India

Paper-III (New Course)

Time : 3 Hours]

[Total Marks : 100

- Instructions :**
- (1) All the (Five) questions are compulsory.
  - (2) Options are internal.
  - (3) Number to the right indicates the marks of the question.

1. Answer the following questions in about 400 words (any three) : (30)

- (a) Describe the characteristics of Vedic Educational System. According to you which two characteristics should be woven in our modern education system ?
- (b) Write a note on the recommendations of Wood's dispatch in detail.
- (c) State the reasons of the establishment of Indian Education Commission (1882-83) and describe its field of work.
- (d) Describe the important recommendations of National Education Commission (1964-66).
- (e) Explain the concept of 'Distance Education' and its importance in India.

2. (a) Compare the Vedic Education System with Buddhist Education System. (8)

- (b) Describe the problems and the remedies of Modern Educational Pattern with reference to Gujarat State. (8)

OR

(a) State the objectives and characteristics of Medieval Education Period. (8)

- (b) Give the reason of the establishment of Sedlar Commission. Describe the recommendations done by the Commission for Indian Universities. (8)

3. Answer any **four** of the following questions in about **200** words each. **(20)**
- (a) Describe the limitations of Medieval Education System.
  - (b) Describe the recommendations of University Education Commission (1948-49) for the vocational education.
  - (c) 'Macaulay is a pioneer of Modern Indian Educational System'. Give your views with reference to the statement.
  - (d) Describe the characteristics and limitations of Distance Education.
  - (e) Explain the recommendations for education suggested by Michael Adams. What would be the present situation of India, if those recommendations would have been accepted ? Give your views.
  - (f) 'Three language formula has proved its importance to give solution for debating issue of language.' Explain the statement.
4. Answer any **six** of the following questions in **150** words : **(24)**
- (a) "Vedic Education Period is considered the best with reference to Women Education." Prove the statement.
  - (b) Explain 'Operation blackboard scheme' for the quality improvement of primary education.
  - (c) Give four suggestions for teacher education with explanation given by National Education Commission (1964-1966).
  - (d) Explain briefly the ritual of Upsampada Sanskar and the rules they have to follow.
  - (e) Write four suggestions given by University Education Commission for character and personality development of the students.
  - (f) Discuss about the hurdles of New National Education Policy – 1986.
  - (g) Give four probable merits of New Education Policy suggested by the Gujarat State from 2004.
  - (h) Explain the objectives of Distance Education.
5. Answer the following questions as directed : **(10)**
- (a) Explain the terms : Charan, Makbara.
  - (b) Give two names of Buddhist educational institutes with their time period.
  - (c) Give the formula of stagnation quotient.
  - (d) Give full names : DIET & NCTE.
  - (e) State two merits of Internship training in education.